

พระเทพโสภณเทศนา เล่มที่ ๑๑

พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

มูลนิธิพุทธธรรม

สพุพทาน์ ธมฺมทาน์ ชินาติ

การให้ธรรมเป็นทาน ชนะการให้ทั้งปวง

พระเทพโศภณเทศนา เล่มที่ ๑๑

พระพุทธานุชาตนาในยุคโลกาภวัตน์

พระเทพโศภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

ISBN 974-7890-61-5

พิมพ์ครั้งที่ ๒ - กรกฎาคม ๒๕๓๕	๔,๐๐๐ เล่ม
- มุณินิพุทธรธรรม	๓,๕๐๐ เล่ม
- ผู้มีจิตศรัทธา พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน	๕๐๐ เล่ม

สำนักพิมพ์ มุณินิพุทธรธรรม ๘๗/๑๒๖ ถนนเทศบาลสงเคราะห์
แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐
โทร. ๕๘๕-๕๐๑๒, ๕๘๐-๒๓๑๕ โทรสาร ๕๕๔-๔๗๕๑

จัดจำหน่าย : สายส่งดวงแก้ว บริษัท สหธรรมมิก จำกัด โทร. ๔๑๒-๓๐๘๗

โรงพิมพ์ : บริษัท สหธรรมมิก จำกัด ๕๔/๘-๕ ซอยจรัญสนิทวงศ์ ๑๒
ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ
โทร. ๔๑๒-๓๐๘๗, ๘๖๔-๐๔๓๔-๕, ๐๑-๕๒๓-๘๘๒๕

คำนำ

ธรรมเนียมของท่านเจ้าคุณพระเทพโศภณ (ประยูร
ธมฺมจิตฺโต) เป็นที่รู้จักกันไปว่า เป็นธรรมเนียมที่มีความลึกซึ้ง
พร้อมทั้งอ่านเข้าใจง่าย และประกอบด้วยธรรมहरษา ทำให้
หนังสือของท่านเป็นแหล่งแห่งความรู้และความเพลิดเพลินภายใน
ในตัว มูลนิธิพุทธธรรมได้เล็งเห็นคุณค่าอันสูงส่งของธรรม
เทศนาเหล่านั้น จึงได้กราบนมัสการขออนุญาตจากท่านเจ้า
คุณที่จะพิมพ์หนังสือชุด “พระเทพโศภณเทศนา” เพื่อเป็นการ
เผยแพร่ โดยส่วนหนึ่งของหนังสือจะได้แจกใน สถานที่ต่างๆ
และอีกส่วนหนึ่งจะได้จัดวางจำหน่ายเช่นเดียวกับหนังสือเล่ม
อื่นๆ ที่มูลนิธิฯ จัดพิมพ์ขึ้น

มูลนิธิพุทธธรรม ขอกราบขอบพระคุณ ท่านเจ้าคุณ
พระเทพโศภณ ที่อนุญาตให้จัดพิมพ์หนังสือเหล่านี้ไว้ ณ ที่
นี้ด้วย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ธรรมคำสั่งสอนขององค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะได้เกิดประโยชน์ในวงกว้าง
ยิ่งๆ ขึ้นไป

มูลนิธิพุทธธรรม

ประวัติ

ทอง

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

เปรียญธรรม ๙ ประโยค (ขณะเป็นสามเณร), พ.ม., พท.บ.,
(เกียรตินิยมอันดับ ๑), M.A., M.Phil., Dip. in French, Ph.D.
(Philosophy)

อุปสมบทในพระบรมราชาอุปถัมภ์ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
เคยเป็นพระธรรมทูตประจำวัดธัมมมาราม ชิคาโก สหรัฐอเมริกา
เคยเป็นคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยและรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและ
วางแผน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชาอุปถัมภ์

ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร และ
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เป็นอาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยต่างๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหา-
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัย ศรี
นครินทรวิโรฒประสานมิตร มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

เป็นวิทยากรบรรยายในสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน
สำนักงาน ก.พ. สถาบันข้าราชการตุลาการ สถาบันข้าราชการฝ่าย
อัยการ สถาบันผู้บริหารการศึกษา สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
วิทยาลัยการปกครอง กรมการศาสนา สภากาชาดไทย การไฟฟ้า
นครหลวง บริษัทการบินไทย บริษัทปูนซิเมนต์ไทย ฯลฯ

เป็นนักเขียน ผลงานทางวิชาการและหนังสือธรรมบรรยาย
หลายเล่ม เช่น เปรียบเทียบแนวคิดพุทธทาสกับชาตรี, พุทธศาสนากับ
ปรัชญา, พระพุทธประวัติ, ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย, พรใดก็ ไร้
ค่าถ้าไม่ทำ, พัฒนาชีวิตด้วยแนวคิดเชิงคุณธรรม, ธรรมเพื่อชีวิตใหม่, กรรม
การเวียนว่ายตายเกิด, ธรรมานุสรณ์วีรชนประชาธิปไตย, ด้วย ความหวัง
และกำลังใจ, มองสังคมไทย, ทางแห่งความสำเร็จ, มณีแห่ง ปัญญา :
คุณธรรมสำหรับนักบริหาร, ทำความดีมีความสุข, ศิลปะแห่ง การใช้
ปรัชญาแก้แค้นและสร้างสุข, อยู่อย่างไรให้เป็นสุข, A Buddhist Approach
to Peace, Selflessness in Sartre's Existentialism and Early Buddhism
ฯลฯ

สารบัญ

พระพุทธศาสนายุคโลกาภิวัตน์	๑
สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน	๒
โลกยุคโลกาภิวัตน์	๕
สังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์	๑๑
พระพุทธศาสนาในสังคมข้อมูลข่าวสาร	๑๓
อิทธิพลของข้อมูลข่าวสาร	๑๕
เสรีภาพกับความรับผิดชอบ	๒๐
เปรียบเทียบค่านิยมของเอเชียกับค่านิยมของอเมริกา	๒๒
ทันสมัยแต่ไม่เป็นฝรั่ง	๒๖
การเผยแผ่พระศาสนาผ่านสื่อมวลชน	๒๘
ปรับระบบบริหารองค์กรชาวพุทธ	๓๑
เชิงอรรถ	๓๗

พระพุทธศาสนายุคโลกาภิวัตน์*

๗๗๗๗๗๗๗๗

ในนามของคณะสงฆ์ ขออนุโมทนาที่ชาวพุทธทั้งหลายได้มีความสมานฉันท์จัดประชุมองค์การชาวพุทธทั่วประเทศประจำปีเพื่อความเจริญงอกงามตามหลักอภิธานิยธรรม และเมื่อมาประชุมกันแล้วก็ได้มีการทบทวนงานที่ได้ทำมาแล้ว พร้อมกับกำหนดบทบาทที่จะก้าวเดินต่อไป และเพื่อให้ท่านทั้งหลายได้สาระมากขึ้นจากการประชุมในวันนี้ อาตมาจะขอให้แนวคิดเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับสถานการณ์ของโลก สภาวะการณ์ของสังคมไทยและทิศทางที่พึงดำเนินต่อไป โดยเฉพาะของขบวนการชาวพุทธ

หัวข้อที่ตั้งไว้เพื่อบรรยายก็คือ “พระพุทธศาสนากับสังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์” หมายถึงว่าในสังคมไทยยุคนี้มีข้อที่ชาวพุทธควรจะต้องใส่ใจเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ในการทำงานร่วมกันอย่างไร การ

* ปาฐกถาพิเศษในการประชุมใหญ่ของสมาคมชาวพุทธทั่วประเทศ ณ หอประชุมพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๓๘

พูดถึงสังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์นั้นก็จะเน้นเฉพาะประเด็นที่มีผลกระทบโดยตรงกับพระพุทธศาสนา

สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน

ในตอนต้น พิธีกรผู้เชิญอาตมาขึ้นบรรยายได้กล่าวแนะนำว่า อาตมาได้มีส่วนช่วยยกร่างแผนพัฒนาจิตใจที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ ต้องขอออกตัวว่าอาตมาเป็นเพียงประธานคณะกรรมการร่วมระหว่างมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กับสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยที่ช่วยกันยกร่างแผนพัฒนาจิตใจ ซึ่งต่อมาก็ได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ หลังจากที่ยกร่างแผนพัฒนาจิตใจแล้วพวกเราก็ได้ไปประชุมกันที่ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์เมื่อเร็วๆ นี้ เพื่อพิจารณาภาพรวมของแผนทั้งหมด ในที่ประชุมนั้นได้มีรายงานสรุปผลการพัฒนาสังคมไทยตามแผนพัฒนาฯ ที่ผ่านมามาว่า หลังจากที่เรพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๗ ฉบับ เริ่มตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๐๔ จนถึง พ.ศ.๒๕๓๕ ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๗ สภาพสังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์เป็นดังนี้ คือ

๑. เศรษฐกิจดี
๒. สังคมมีปัญหา
๓. การพัฒนาไม่ยั่งยืน

ประการแรก ที่ว่าสังคมไทยมีเศรษฐกิจดีนั้นดูจากสถิติการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ไทยมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยมากกว่า ๘% นับว่าสูงเป็นอันดับหนึ่งในโลก

ประการที่สอง แม้เศรษฐกิจจะเติบโตรวดเร็วแต่ไม่มีการกระจายรายได้อย่างยุติธรรม สภาพัฒน์ ฯ ระบุว่า รายได้ ๖๐% ของประเทศกระจุกตัวอยู่ในมือของคนเพียง ๒๐% ในขณะที่คนจนที่สุด ๒๐% มีรายได้เพียง ๓% ของรายได้ทั้งหมดของประเทศ^๑ คนจนส่วนใหญ่อยู่ในชนบท คนหนุ่มสาวจากชนบทอพยพเข้าเมืองมาหางานทำก่อให้เกิดปัญหาชุมชนแออัดในเมือง และปัญหาชุมชนแตกสลายในชนบท พ่อแม่พวยพเข้าไปทำงานในเมืองทิ้งลูกไว้ให้ปู่ย่าตายายเลี้ยงดู ปัญหาที่จะเพิ่มมากขึ้นและเรายังไม่ได้เตรียมการแก้ไขก็คือ โครจะดูแลเด็กและคนชราเหล่านี้ ถ้าเป็นสังคมตะวันตก เช่นประเทศสวีเดน รัฐบาลจะรับผิดชอบเพราะมีเงินภาษีที่เก็บที่สะสมเป็นสวัสดิการสังคมเพื่อให้การศึกษาแก่เด็กและส่งเคราะห์คนชรา แต่รัฐบาลไทยยังไม่ได้ทำ เราลืมนึกไปว่าในอนาคตครอบครัวจะเล็กลงเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีพ่อแม่และเด็ก คนไทยจะมีอายุยืนมากขึ้นจำนวนคนชราจะมีมากขึ้น โครจะดูแลคนชราเหล่านั้น โครจะดูแลคุณปู่คุณย่า เพราะลูกหลานทั้งหลายก็แยกตัวออกไปสร้างครอบครัวเดี่ยวในที่สุดเราเริ่มคิดถึงบ้านพักคนชรา แต่ไม่ใช่ว่าบ้านพักคนชราจะ

เหมาะกับสภาพวัฒนธรรมไทยที่เน้นความกตัญญูกตเวทิตี บ้านพักคนชรายังไม่เป็นที่นิยม เราจะแก้ปัญหาได้อย่างไร องค์กรหรือสมาคมทางศาสนาคงจะต้องมีบทบาทในการส่งเสริมคนชรามากขึ้น ทั้งนี้เพราะคนชราชอบเข้าวัดปฏิบัติธรรมอยู่แล้ว

ประการที่สาม สังคมไทยมีการพัฒนาไม่ยั่งยืน คำว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development)” หมายถึงการพัฒนาองค์ประกอบทั้งสามให้ก้าวหน้าเท่าเทียมกัน คือ (๑) มนุษย์ (๒) วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และ (๓) สิ่งแวดล้อม^๑

ในการพัฒนาที่ยั่งยืน มนุษย์เป็นตัวตั้งของการพัฒนา นั่นคือมนุษย์ต้องได้รับการพัฒนาก่อนเพื่อให้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสิ่งอื่นๆต่อไป

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑-๗ เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าแต่จิตใจมนุษย์ไม่ได้รับการพัฒนาให้ทันกับการเติบโตทางวัตถุ มนุษย์จึงทำลายสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสังคมไปพร้อมๆกับการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่นตัดไม้ทำลายป่าหรือสร้างแหล่งอบายมุขเพื่อกอบโกยเงินทอง สังคมเมืองร่ำรวยขึ้นแต่ก็เต็มไปด้วยปัญหามลพิษและอาชญากรรม คนในเมืองหลวงมีสภาพไม่ต่างจากเศรษฐีที่นอนอยู่ในห้องไอซียูของโรงพยาบาล

นี่คือสภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน พระพุทธศาสนาย่อมได้

รับผลกระทบจากความเป็นไปในสังคมดังกล่าวมา แน่แน่นอนว่าสถาบัน
พระพุทธศาสนาจะต้องปรับตัวเพื่อไม่ให้ปัญหาในบ้านเมืองมาบ่อน
เซาะสถาบันและในขณะที่เดียวกันก็สามารถนำทางสังคมออกจาก
ปัญหาเหล่านั้น การจะทำภารกิจเช่นนั้นได้ก็ต้องตามทันความเป็น
จริงที่ว่าสังคมไทยอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งบางครั้งต้องเปลี่ยนแปลง
ไปตามเงื่อนไขจากภายนอกประเทศ เช่น ที่เศรษฐกิจไทยเติบโต
รวดเร็วก็เพราะต่างชาติเข้ามาลงทุน การที่ต่างชาติเข้ามาลงทุนกัน
มากในประเทศของเราเป็นลักษณะประการหนึ่งของยุคโลกาภิวัตน์

โลกยุคโลกาภิวัตน์

คำว่า 'โลกาภิวัตน์' นี้เป็นศัพท์บัญญัติที่คณะกรรมการชำระ
พจนานุกรมของราชบัณฑิตยสถานกำหนดขึ้นเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม
๒๕๓๗ เพื่อแปลคำภาษาอังกฤษว่า 'Globalization' คำว่า 'โลกา-
ภิวัตน์' มาจากคำว่า โลก+อภิวัตน์ แปลว่า "การแผ่ถึงกันทั่วโลก"
หรือ "การแพร่หลายไปทั่วโลก"

ที่ว่าแพร่หลายไปทั่วโลกก็คือข่าวสารเดินทางไปทั่วโลกใน
เวลาอันสั้น โลกทั้งโลกเป็นเหมือนหมู่บ้านเดียวกัน (global village)
ที่ชาวโลกรับรู้ข่าวสารเดียวกันได้ในเวลาสั้นมาก เช่นข่าวที่นายก
รัฐมนตรีวาบีนของอิสราเอลถูกลอบสังหารกระจายไปทั่วโลกในเวลา
ไม่ถึงนาที ซึ่งเทียบกันไม่ได้กับการเดินทางของข่าวที่ประธานาธิบดี

ลินคอล์นถูกลอบสังหารในสหรัฐอเมริกา เมื่อพ.ศ. ๒๔๐๘ ที่ใช้เวลา ๑๒ วันจึงถึงเกาะอังกฤษ

เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ดังที่ประเทศไทยมีดาวเทียมไทยคม ยุคโลกาภิวัตน์จึงได้แก่ยุคที่ข่าวสารข้อมูลแพร่หลายไปทั่วโลกในเวลาอันรวดเร็ว จอห์น เนสบิตต์ (John Naisbitt) ผู้เขียนหนังสือชื่อ *Megatrends* เรียกสังคมสมัยนี้ว่าสังคมข้อมูลข่าวสาร (Information Society)^๑ ส่วนอัลวิน ทอฟฟเลอร์ (Alvin Toffler) ผู้เขียนหนังสือชื่อ *The Third Wave (คลื่นลูกที่สาม)* กล่าวว่าสังคมปัจจุบันกำลังอยู่ในยุคของคลื่นลูกที่สาม

ทอฟฟเลอร์แบ่งคลื่นอารยธรรมของโลกออกเป็น ๓ ยุค^๒ ดังนี้

๑. สังคมเกษตรกรรม เริ่มเมื่อราวหนึ่งหมื่นปีมาแล้ว ก่อนหน้านั้นประชาชนอพยพเร่รอนอยู่ไม่เป็นทีเพราะยังชีพด้วยการตกปลา ล่าสัตว์จึงย้ายตามแหล่งที่มีปลาหรือสัตว์ชุกชุม จนกระทั่งรู้จักวิธีเพาะปลูกจึงหักล้างทางพงสร้างบ้านเมือง คลื่นเกษตรกรรมเริ่มต้นที่อินเดียจีนและอียิปต์ซึ่งถือว่าเป็นอยู่อารยธรรมยุคเกษตรกรรม มีหลักฐานยืนยันว่าชาวอียิปต์โบราณได้พัฒนาระบบชลประทานจนก้าวหน้ามาก มีเครื่องมือทำการเกษตรที่ล้ำสมัยในยุคนั้น สามารถนำความรู้ด้านการทอผ้าไปใช้ประกอบการสร้างปิรามิด

เมื่อปีที่แล้วอาตมาไปบรรยายเนื่องในการสัมมนาของสห-

ประชาชาติเรื่องประชากรและการพัฒนาที่กรุงโคโร ประเทศอียิปต์ ก็ได้ไปดูปิรามิดซึ่งเป็นสิ่งมหัศจรรย์ของโลกโบราณ ปิรามิดคือสุสานเก็บพระศพของฟาโรห์ ปิรามิดองค์ใหญ่ที่สุดเป็นของฟาโรห์คูฟู สร้างขึ้นเมื่อสี่พันหกร้อยปีที่แล้ว ปิรามิดองค์นี้มีความสูง ๑๔๗ เมตร ตั้งอยู่บนเนินเขาที่ลาดเอียง คนงานต้องสกัดพื้นหินบนยอดเนินให้ราบเรียบเป็นหน้ากลองเพื่อใช้เป็นที่ยกก่อสร้างปิรามิดเพราะถ้าพื้นไม่เสมอกันปิรามิดจะเอียงและโค่นลงได้ ชาวอียิปต์ใช้วิธีอะไรวัดดูว่าพื้นหินที่สกัดราบเรียบเสมอกันหรือไม่ มีหลักฐานยืนยันว่าชาวอียิปต์ใช้น้ำเป็นเครื่องวัด นั่นคือเมื่อสกัดพื้นหินแล้วก็ทำคันล้อมรอบบริเวณที่สกัด และก็เทน้ำลงไปข้างไว้ภายในบริเวณที่ทำคันกัน จากนั้นก็วัดระดับน้ำจากพื้นถึงผิวน้ำว่าลึกเท่ากันทุกจุดหรือไม่ ถ้าทุกจุดลึกเท่ากันแสดงว่าบริเวณพื้นหินที่สกัดราบเรียบเสมอกัน นี่คือตัวอย่างการประยุกต์เทคโนโลยีด้านการเกษตรไปใช้ในการก่อสร้างปิรามิด

๒. สังคมอุตสาหกรรม เริ่มขึ้นเมื่อมีการปฏิวัติอุตสาหกรรม เพราะเครื่องจักรไอน้ำที่เจมส์ วัตต์ ได้ผลิตขึ้นใน พ.ศ. ๒๓๑๒ ทำให้สามารถตั้งโรงงานผลิตสินค้าออกเป็นมวลรวมได้คราวละมากๆ ในยุคนี้ คนงานในโรงงานอุตสาหกรรมจะถูกกำหนดให้แบ่งงานกันทำ เช่นในการผลิตรถยนต์คันหนึ่งคนงานก็จะแบ่งกันผลิตล้อ ตัวถัง เครื่องยนต์ ฯลฯ แล้วนำมาประกอบเข้าเป็นตัวรถยนต์ การแบ่งงาน

กันทำช่วยเร่งผลผลิต ดังที่ อัดัม สมิธ (Adam Smith) เขียนเอาไว้ในหนังสือชื่อ *The Wealth of Nations* เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๕ ว่า คนงานแบบเดิมทำเข็มหมุดคนเดียวตั้งแต่ต้นจนจบจะผลิตเข็มหมุดได้ไม่เกิน ๒๐ เล่มต่อวัน แต่ในโรงงานที่คนงานแบ่งกันทำแต่ละส่วนของเข็มหมุดแล้วนำส่วนต่างๆ มาประกอบเข้าด้วยกันปรากฏว่า คนงาน ๑๐ คนสามารถผลิตเข็มหมุดได้วันละ ๔๘,๐๐๐ เล่ม เฉลี่ยแล้วคนงานหนึ่งคนผลิตเข็มหมุดได้วันละ ๔,๘๐๐ เล่ม^๕ ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุดในโรงงานก็คือสายพานประกอบชิ้นส่วน (Assembly Line) นั่นคือการลำเลียงผลิตภัณฑ์ที่เริ่มประกอบชิ้นส่วนไปบนสายพานเพื่อให้คนงานที่อยู่ตามจุดต่างๆ ได้ประกอบชิ้นส่วนเพิ่มเติมให้กับผลิตภัณฑ์นั้นจนครบทุกชิ้นที่ปลายทาง เฮนรี ฟอร์ด (Henry Ford) ใช้วิธีการนี้ผลิตรถยนต์รุ่น Model T ใน พ.ศ. ๒๔๕๖ ก่อนที่เขาจะเริ่มใช้วิธีการนี้ปรากฏว่าโรงงานของฟอร์ดที่มีชิแแกนผลิตรถยนต์ได้ปีละ ๑๖๐,๐๐๐ คัน แต่หลังจากใช้วิธีการนี้แล้ว โรงงานนี้ใช้เวลาผลิตรถยนต์เฉลี่ย ๒๔ วินาทีต่อคัน ผลเสียของสายพานประกอบชิ้นส่วนก็คือคนงานจะทำงานด้วยความเบื่อหน่ายเพราะต้องทำหน้าที่เดียวซ้ำซากตลอดปี นอกจากนี้การแบ่งงานกันทำเช่นนี้ทำให้เกิดผู้เชี่ยวชาญที่มองโลกแบบแยกส่วน

๓. สังคมข้อมูลข่าวสาร คือโลกยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน สังคมยุคข้อมูลข่าวสารเริ่มปรากฏชัดเจนเมื่อสหภาพโซเวียตส่งดาว

เทียมลูกแรกชื่อสปุตนิก(Sputnik) ขึ้นไปโคจรรอบโลกใน พ.ศ. ๒๕๐๐ ดาวเทียมนี้เองทำให้เกิดการปฏิวัติด้านการสื่อสารโทรคมนาคมโลกไร้พรมแดน เพราะคนเราสามารถจะส่งข่าวสารผ่านดาวเทียมลงไปตรงจุดไหนในโลกก็ได้ วิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์และระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ช่วยให้มนุษย์สามารถติดต่อสื่อสารข้ามทวีปในเวลาอันรวดเร็วเพราะได้ระบบดาวเทียมสนับสนุน การปฏิวัติด้านการสื่อสารนี้ส่งผลให้สังคมมนุษย์ทั้งหมดเปลี่ยนแปลงและปรับตัวเป็นสังคมโลกขึ้น มนุษย์ในทุกส่วนของโลกมีโอกาที่จะสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่มีอยู่ในแต่ละวัฒนธรรมได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมที่เคยมีอยู่แต่เฉพาะในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาคได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นความสัมพันธ์ที่โยงใยในระดับโลกแทน นี่แหละคือโลกในยุคข้อมูลข่าวสารหรือโลกในยุคโลกาภิวัตน์

เป็นเรื่องประหลาดที่ว่าสหภาพโซเวียตเริ่มส่งดาวเทียมขึ้นไปในอวกาศแล้วทำให้เกิดโลกาภิวัตน์ด้านข่าวสาร และการปฏิวัติด้านข่าวสารก็เป็นเหตุให้ประเทศสหภาพโซเวียตล่มสลาย การล่มสลายของสหภาพโซเวียตที่แยกเป็นประเทศเล็กประเทศน้อยในปี ๒๕๓๒ ทำให้เกิดโลกาภิวัตน์ด้านเศรษฐกิจและการเมือง

เราคงจำกันได้ว่าเมื่อประธานาธิบดีมิคาอิล กอร์บาชอฟ ขึ้นครองอำนาจในสหภาพโซเวียตในปี ๒๕๒๘ เขาประกาศใช้นโยบาย

กลาสนอสต์ (Glasnost) คือการเปิดประเทศให้ประชาชนรับส่งข้อมูลข่าวสารอย่างกว้างขวาง มีการศึกษาและวิพากษ์วิจารณ์พฤติกรรมของอดีตผู้นำเช่นสตาลิน เมื่อประชาชนรับข้อมูลข่าวสารจากภายนอกประเทศมากขึ้น ความคิดความเชื่อค่านิยมของประชาชนเริ่มเปลี่ยนไป ความสำเร็จของนโยบายกลาสนอสต์บวกกับความล้มเหลวของนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจที่เรียกว่า เปเรสทรอยก้า (Perestroika) ทำให้รัฐต่างๆแยกตัวเป็นประเทศอิสระจนประเทศสหภาพโซเวียตล่มสลายในปลายปี ๒๕๓๕ ม่านเหล็กพังทลายลงแต่ก่อนนี้ข่าวสารไม่สามารถทะลุมาหนักไปได้ ข้อมูลข่าวสารที่ถูกส่งผ่านวิทยุบีบีซีและเสียงอเมริกาที่มักถูกคลื่นแทรกกรบกวน การประชุมสมัยก่อนเราเรียกว่าประชุมระดับอินเตอร์ (international) คือระหว่างประเทศ ไม่ค่อยมีการประชุมระดับโลกเพราะประเทศต่างๆถูกแบ่งเป็นสองค่ายใหญ่คือค่ายคอมมิวนิสต์และค่ายเสรี การค้าขายระหว่างประเทศก็ถูกจำกัดอยู่ภายในค่ายทั้งสองนี้ เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลายไป ประเทศทั่วโลกเลิกแบ่งเป็นค่าย ประธานาธิบดียอร์จ บุช ได้พูดถึงการจัดระเบียบโลกใหม่ (new world order) ประเทศต่างๆสามารถติดต่อค้าขายกันอย่างเสรี นี่คือนโยบายโลกาภิวัตน์ ด้านเศรษฐกิจและการเมือง การประชุมสุดยอดอาเซียนที่กรุงเทพฯ ครั้งที่ผ่านมาเป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องนี้ กลุ่มประเทศอาเซียนตั้งขึ้นมาเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน แต่ปัจจุบันเวียดนามกลายเป็น

สมาชิกอาเซียน ม่านเหล็กได้พังทลายหมด โลกไร้พรมแดน ไม่มีค่าย ไม่มีบล็อก ไม่มีพรมแดนกีดกันการติดต่อสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ การเมือง การสื่อสารและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เมื่อมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นที่ไหนในโลก เรารู้ร่วมกันหมด นี่คือผลจากการพังทลายของม่านเหล็กและพัฒนาการของเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร

สังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์

การแบ่งอารยธรรมเป็นสามคลื่นดังกล่าวมา ทำให้เกิดคำถามว่าสังคมไทยปัจจุบันอยู่ในคลื่นที่เท่าไร การตอบคำถามนี้ต้องมีเกณฑ์ในการจัดประเภท นักวิชาการฝรั่งใช้อัตราส่วนแรงงานเป็นตัวชี้วัด ประเทศที่มีแรงงานอยู่ในภาคเกษตรกรรมมากที่สุดจัดอยู่ในคลื่นลูกที่หนึ่ง ประเทศที่มีแรงงานอยู่ในภาคอุตสาหกรรมมากที่สุดจัดอยู่ในคลื่นลูกที่สอง และประเทศที่มีแรงงานอยู่ในภาคข่าวสารมากที่สุดจัดอยู่ในคลื่นลูกที่สาม เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ย่างเข้าสู่คลื่นลูกที่สามกลายเป็นสังคมข้อมูลข่าวสารในปี ๒๕๔๕ เมื่อแรงงานภาคข้อมูลข่าวสารมีมากกว่าแรงงานภาคอุตสาหกรรมเป็นครั้งแรก บางคนเรียกแรงงานภาคข้อมูลข่าวสารว่าเป็นแรงงานภาคบริการ แต่เมื่อพิจารณาแล้ว แรงงานภาคบริการเกือบ ๙๐% ในสังคมอเมริกันเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการผลิตการรับส่งและการ

เผยแพร่ข่าวสาร อาชีพที่อยู่ในภาคข้อมูลข่าวสารก็เช่น ครูอาจารย์ ธนาคาร เลขาฯ การแพทย์ พยาบาล สถาปนิก วิศวกร กฎหมาย บัญชี ประกันภัย คอมพิวเตอร์ สื่อมวลชน ผู้จัดการ ข้าราชการ เมื่อนับรวมอาชีพเหล่านี้ไว้ในภาคข้อมูลข่าวสารจึงปรากฏว่าแรงงานภาคนี้ในสหรัฐอเมริกาเพิ่มจาก ๑๗% ในปี ๒๕๕๓ เป็น ๒๕% ในปี ๒๕๖๕ ปัจจุบันสหรัฐอเมริกามีแรงงานภาคเกษตรกรรมไม่ถึง ๓%

งานที่ทำรายได้มากที่สุดให้แก่คนอเมริกันจะอยู่ในภาคข้อมูลข่าวสาร ดังจะเห็นได้จากกรณีที่นิตยสารฟอร์บส์ได้จัดอันดับมหาเศรษฐีของโลกประจำปี ๒๕๓๘ ปรากฏว่ามหาเศรษฐีอันดับหนึ่งของโลกเป็นชาวอเมริกันชื่อว่า บิล เกตส์ (Bill Gates) เป็นเจ้าของบริษัท ไมโครซอฟท์ที่ผลิตซอฟต์แวร์ให้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ทั่วโลก

ในประเทศไทย แรงงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม ใน พ.ศ. ๒๕๓๘ มีอัตราส่วนแรงงานไทยดังนี้คือแรงงาน ๕๗% อยู่ในภาคเกษตรกรรม แรงงาน ๑๕% อยู่ในภาคอุตสาหกรรมและแรงงาน ๒๘% อยู่ในภาคบริการ ซึ่งรวมภาคข้อมูลข่าวสารอยู่ในนั้นด้วย เมื่อพิจารณาจากจำนวนแรงงานภาคเกษตรที่มีมากเป็นอันดับหนึ่ง สังคมไทยก็เป็นสังคมเกษตรกรรม แต่รายได้ส่วนใหญ่ของประเทศมาจากสินค้าออกที่อยู่ในภาคอุตสาหกรรม ดังที่เคยตั้งเป้าหมายว่า ไทยจะเป็นนิคส์คือประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ถ้าถามว่าสังคมไทยปัจจุบันอยู่ในคลื่นลูกที่เท่าไร? ปัญหานี้ตอบให้ชัดเจนยาก สังคมไทย

อยู่ในช่วงที่กำลังจะพ้นจากสังคมเกษตรเข้าสู่ความเป็นสังคมอุตสาหกรรม อาจกล่าวได้ว่าสังคมไทยเป็นสังคมเกษตร-อุตสาหกรรม แต่กระนั้นสังคมไทยส่วนหนึ่งก็อยู่ในภาคข้อมูลข่าวสาร เราก็ได้รับประโยชน์จากเทคโนโลยีด้านข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากสังคมไทยมีคนกระจายอยู่ทั้งสามภาค วิถีชีวิตและความเชื่อของคนไทยจึงลึบสนพอสสมควร เช่นหนึ่งวันก่อนพิธีเปิดงานเวิลด์เทค ๘๕ ที่โคราช ได้มีการนิมนต์หลวงพ่อคุณไปพรมน้ำมนต์ภายในบริเวณงาน นี่แสดงว่าเรากำลังอยู่ในสังคมไทยที่ผสมผสานความคิดแบบเกษตร-อุตสาหกรรมยุคไฮเทค

พระพุทธศาสนาในสังคมข้อมูลข่าวสาร

พระพุทธศาสนาจะเข้าถึงประชาชนได้ดีก็ต้องปรับใช้วิธีการเผยแผ่ให้ทันสมัยทันเหตุการณ์ ความเป็นไปในสังคมแต่ละยุคล้วนมีผลกระทบต่อพระพุทธศาสนา ขอยกตัวอย่างเรื่องการรักษาและสืบต่อพระพุทธศาสนา

สังคมสมัยพระพุทธเจ้าเป็นยุคเกษตรกรรม การรักษาหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าในยุคนั้นต้องอาศัยการท่องจำพระไตรปิฎก แม้หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วก็ยังคงมีการท่องจำพระไตรปิฎกแล้วถ่ายทอดสั่งสอนโดยวิธีมุขปาฐะ คือบอกจากปากต่อปาก แล้วให้ท่องจำต่อกันมา จนกระทั่งมีการจารึกพระไตรปิฎกลงในใบ

ลานเป็นครั้งแรกที่ลังกาในราว พ.ศ.๕๓๓ ต่อมาพม่าได้จารึกพระไตรปิฎกลงในแผ่นหินอ่อน ๗๒๕ แผ่น

การจารึกพระไตรปิฎกลงในใบลานนี้เป็นที่นิยมในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงยุคต้นรัตนโกสินทร์ เมื่อเสร็จการสังคายนาสมัยรัชกาลที่ ๑ ก็ได้มีการจารึกพระไตรปิฎกลงในใบลานแล้วปิดทองทับลงไปทั้งใบปกหน้าปกหลังเรียกว่าฉบับทอง พระไตรปิฎกฉบับใบลานนี้ถูกเก็บรักษาไว้ในหอไตรหรือหอพระไตรปิฎก ใครจะค้นคว้าพระไตรปิฎกต้องไปที่หอไตร

เมื่อโลกเข้าสู่ยุคสังคมนวัตกรรม รูปแบบการเก็บรักษาและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารก็เปลี่ยนแปลงไป การประดิษฐ์เครื่องพิมพ์โดยกูเตนเบิร์ก (Johannes Gutenberg) ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๐ ทำให้สามารถพิมพ์หนังสือได้ครั้งละเป็นพันเป็นหมื่นเล่มซึ่งสะดวกรวดเร็วกว่าการคัดลอกในใบลาน ในรัชกาลที่ ๕ มีการพิมพ์พระไตรปิฎกในเล่มหนังสือเป็นครั้งแรกในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. ๒๔๓๑-๒๔๓๖ ครั้งนั้นจัดพิมพ์พระไตรปิฎกได้ ๓๕ เล่ม ยังขาดหายไป ๖ เล่ม ต่อมาได้พิมพ์เพิ่มในรัชกาลที่ ๗ จนครบ ๔๑ เล่ม พระไตรปิฎกที่จัดพิมพ์ครั้งแรกมีจำนวน ๑,๐๐๐ ชุดแพร่หลายไปทั่วประเทศ คนทั่วไปสามารถศึกษาได้จากตู้พระไตรปิฎกตามวัดและห้องสมุดต่างๆ บางคนมีพระไตรปิฎกไว้ศึกษาที่บ้าน

เมื่อโลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ที่เทคโนโลยีด้านข้อมูลข่าวสาร

พัฒนาไปมาก รูปแบบการเก็บรักษาและเผยแพร่พระไตรปิฎกก็ปรับเปลี่ยนไป มีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้บันทึกและค้นพระไตรปิฎกสำหรับประเทศไทยนั้นมหาวิทยาลัยมหิดลได้เริ่มโครงการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาพระไตรปิฎกใน พ.ศ. ๒๕๓๐ มีพระเดชพระคุณพระธรรมปิฎก (ประยูร ฺพยุตฺโต) เป็นที่ปรึกษา ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหิดลได้บันทึกพระไตรปิฎกและอรรถกถาภาษาบาลี ซึ่งมีข้อมูลประมาณ ๔๓๐ ล้านตัวอักษรลงซีดี-รอม(CD-ROM) ซึ่งสะดวกต่อการศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง ถ้าเราจะค้นหาคำ 'อติมมยตา' ว่าอยู่หน้าใดในพระไตรปิฎก เราเพียงกดแป้นคอมพิวเตอร์ก็พบได้ในเวลาไม่ถึงนาที ไวกว่าเปิดหนังสือตัวเองไม่รู้กี่เท่า นี่แสดงว่าเทคโนโลยีด้านการสื่อสารมีผลกระทบต่อการศึกษา ค้นคว้าพระไตรปิฎก พระสงฆ์มีทางเลือกมากขึ้นในการเก็บรักษา และศึกษาพระไตรปิฎก นั่นคือพระสงฆ์จะใช้วิธีท่องจำแบบสังคมยุคเกษตรกรรมก็ได้ หรือจะใช้วิธีอ่านหนังสือแบบยุคอุตสาหกรรมก็ได้หรือที่เข้ากับสมัยโลกาภิวัตน์ก็คือ ศึกษาพระไตรปิฎกจากคอมพิวเตอร์

อิทธิพลของข้อมูลข่าวสาร

เมื่อมาถึงสังคมยุคโลกาภิวัตน์ เรากล่าวได้ว่ายุคนี้เป็นยุคที่สังคมไทยมีทางเลือกมากขึ้น เพราะสังคมมีเศรษฐกิจดีมีสินค้าและ

บริการให้เลือกมากมาย แต่จะเดินทางไปเชียงใหม่ ปัจจุบันนี้ต่างจากเมื่อ ๕๐ ปีที่แล้ว คนไทยทุกวันนี้สามารถเดินทางไปเชียงใหม่ได้หลายวิธี เช่น โดยรถบัส รถทัวร์ รถไฟ หรือเครื่องบิน จะไปช้อปปิ้งตามห้างสรรพสินค้าก็มีสินค้าให้เลือกมากมาย มีทีวีให้เลือกชมหลายช่องทั้งทีวีธรรมดาและเคเบิลทีวี มีวิทยุให้ฟังเป็นร้อยสถานี มีหนังสือพิมพ์ให้อ่านหลายฉบับ ยุคนี้เป็นยุคที่คนไทยมีทางเลือกมหาศาล ข้อมูลข่าวสารที่ส่งมาหาเรานั้น เรามีสิทธิ์ที่จะเลือกมากมาย ทุกวันนี้ไม่ใช่เป็นยุคที่ขาดข้อมูล แต่เป็นยุคที่คนเมาข้อมูล ไม่รู้จะเลือกฟังหรืออ่านอะไร ถ้าหนังสือพิมพ์รายงานข่าวขัดกันเราก็ไม่รู้จะเชื่อหนังสือพิมพ์ฉบับไหนดี เพราะฉะนั้นเมื่อสังคมมีทางเลือกมากขึ้น คนมีโอกาที่จะทำอะไรต่างๆ มากขึ้น แม้แต่วิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาก็มีมาก ทั้งวิธีการที่ฝ่ายตรงข้ามจะใช้โจมตีพระพุทธศาสนาก็มีมาก ยุคนี้เป็นยุคที่ฐานันดรที่ ๔ มีอำนาจเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

คำว่าฐานันดรที่ ๔ (Fourth Estate) นั้นเกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศอังกฤษช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ ฐานันดรคือลำดับแห่งการกำหนดฐานะหรือชนชั้นของบุคคล เมื่อแรกใช้คำนี้เขาหมายถึงลำดับของกลุ่มผู้แทนที่เข้าไปนั่งในที่ประชุมรัฐสภาอังกฤษ คนที่มีสิทธิ์เป็นสมาชิกเข้าประชุมได้รับการคัดเลือกมาจาก ๓ ฐานันดร คือ

ฐานันดรที่ ๑ ได้แก่ขุนนาง

ฐานันดรที่ ๒ ได้แก่บาทหลวงที่มีศักดิ์เป็นบิชอป

ฐานันดรที่ ๓ ได้แก่ราชกุมาร

ฐานันดรทั้งสามนี้เข้าไปประชุมกันในรัฐสภาอังกฤษ มีผู้สื่อข่าวคอยติดตามรายงานข่าวอยู่ที่ระเบียงด้านบน รัฐบุรุษอังกฤษคนหนึ่งมีชื่อว่าเอดมันด์ เบิร์ก (Edmund Burke) เรียกกลุ่มผู้สื่อข่าวบนระเบียงสังเกตการณ์ว่าฐานันดรที่ ๔ แห่งรัฐสภา^๑ ผู้สื่อข่าวไม่สามารถจะร่วมอภิปรายในสภาจริงๆ แต่ก็มียุทธูปถัมภ์ในการสร้างประชามติให้ประชาชนสนับสนุนหรือคัดค้านเรื่องที่นักการเมืองอภิปรายอยู่ในสภา และบางครั้งการรายงานข่าวของสื่อมวลชนก็มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจออกเสียงของนักการเมือง การรายงานข่าวของสื่อมวลชนสามารถสร้างประชามติล้มรัฐบาลได้ ดังมีภาชิตฝรั่งรับรองว่า “ปากกาเป็นอาวุธที่มีอำนาจมากกว่าดาบ” และนั่นคืออำนาจของฐานันดรที่ ๔

ในยุคข้อมูลข่าวสารนี้อำนาจของฐานันดรที่ ๔ เพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล อำนาจที่เพิ่มขึ้นเป็นผลจากการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการสื่อสารจนโลกไร้พรมแดน อำนาจการรายงานข่าวของสื่อมวลชนสามารถขยายเขตครอบคลุมพื้นที่ทั่วโลก ดังกรณีการแพร่ข่าวของโทรทัศน์ CNN ทั่วโลกรับรู้เหตุการณ์ประจำวันในสหรัฐอเมริกา เพราะสถานีโทรทัศน์แห่งนี้ ภาพยนตร์จากฮอลลีวู้ดที่ฉายไปทั่วโลกนั้นก็มียุทธิพลต่อความเชื่อค่านิยมและวิถีชีวิตของวัยรุ่นทั่วโลก ผล

ที่ตามมาคือการไหลบ่าทางวัฒนธรรม นั่นคือวัฒนธรรมต่างชาติไหลบ่าเข้ามาในประเทศของเราอย่างไม่สามารถจะปิดกั้นหรือกั้นกรองได้ แต่ก่อนนักวิชาการฝรั่งวิจารณ์เมืองไทยว่าทันสมัยแต่ไม่พัฒนา ทุกวันนี้สภาพการณ์เปลี่ยนไป ประเทศไทยทันสมัยมากขึ้นและยิ่งทันสมัยก็ยิ่งกลายเป็นเลียนแบบฝรั่ง (Westernization) มากขึ้น เรารับทุกอย่างมาจากฝรั่งโดยไม่มีระบบตรวจสอบกั้นกรอง

เราทุกคนทราบดีว่าการแพร่ข้อมูลข่าวสารเข้าไปในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีส่วนที่เป็นพิษเป็นภัยแก่จิตใจของเด็กและเยาวชน ถึงกระนั้นประเทศไทยก็ยังไม่มีกฎหมายที่จะจัดการกับข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น

ภาพยนตร์บางเรื่องของฮอลลีวูดเป็นยิ่งกว่าน้ำเน่า คือเป็นถึงขนาดน้ำกรดที่กัดกร่อนบ่อนทำลายมโนธรรมของเด็กและเยาวชน ผู้สร้างภาพยนตร์มุ่งการค้าโดยไม่คำนึงถึงศีลธรรม ประเทศเราก็รับมาบริโภคโดยไม่รู้เท่าทัน ดังเช่นภาพยนตร์ของฮอลลีวูดเรื่อง Natural Born Killers (แปลง่ายๆ ว่าเกิดมาฆ่า)

หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์อ้างแหล่งข่าว AFP รายงานว่าในประเทศฝรั่งเศส เด็กสาวชื่อเวโรนิก อายุ ๑๘ ปีกับเพื่อนชายชื่อซิปลัสเตียน อายุ ๑๗ ปี ร่วมกันฆ่าเด็กหนุ่มวัย ๑๖ ปี ชื่ออับเคล ทั้งสามคนเป็นนักเรียนระดับมัธยมปลายของโรงเรียนแห่งหนึ่ง อัยการแถลงว่าเวโรนิกได้รับสารภาพว่าที่ตนทำมาตกรรมเพราะประทับใจ

ภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers ดำรวจพบวีดีโอเทปของภาพยนตร์เรื่องนี้อยู่ในห้องนอนของเธอและยังพบบัญชีรายชื่อของวัยรุ่นที่จะต้องถูกฆ่าวางอยู่ใกล้วีดีโอเทป ปรากฏว่าชื่อของอับเดลผู้เคราะห์ร้ายอยู่เป็นอันดับที่ ๒ ในบัญชีสังหาร ทหญิงสาวไม่เคยมีเรื่องโกรธแค้นกับอับเดลผู้ตาย แต่เธอก็ไปชักชวนชิปส์เตียนซึ่งเคยมีเรื่องชกต่อยกับอับเดลเมื่อสองปีก่อนให้ไปรวมกันฆ่าเขา ทั้งคู่หลอกอับเดลไปที่บ้านของชิปส์เตียนแล้วลงมือสังหารที่นั่น อับเดลถูกมีดแทง ๕๐ แผล

เวโรนิกกล่าวว่าเธอชอบภาพยนตร์เรื่อง Natural Born Killers เพราะมีฉากสังหารที่สวยงาม ประเด็นนี้แหละที่น่าเป็นห่วง ตัวเอกของภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นเด็กหนุ่มสาวสองคนที่รวมกันฆ่าคนไม่น้อยกว่า ๕๐ ศพซึ่งในจำนวนนั้นรวมพ่อแม่ของเด็กสาวไว้ด้วย ทั้งคู่เห็นการฆ่าคนเป็นเกมส์ที่สนุกและน่าตื่นเต้น โลกจินตนาการอันบ้าคลั่งของฆาตกรทั้งสองก็ถูกวาดให้มีสีสันงดงาม ในตอนท้าย แทนที่ผู้สร้างจะแสดงให้เห็นว่าฆาตกรต้องไปรับกรรมจากโทษทัณฑ์ของบ้านเมืองเหมือนภาพยนตร์ประเภทนี้ทั่วไป ภาพยนตร์เรื่องนี้จบลงด้วยการที่ฆาตกรทั้งคู่สามารถหนีออกจากคุกและไปใช้ชีวิตคู่อย่างสบาย

เป็นไปได้ที่เวโรนิกและเพื่อนชายของเธอจะเห็นการรวมกันฆ่าคนเป็นเรื่องน่าสนุกตื่นเต้นและพวกตนจะลอยนวลอยู่ได้เหมือนตัวเอกในภาพยนตร์ มีรายงานข่าวก่อนหน้านี้ว่าภาพยนตร์เรื่อง

Natural Born Killers นี้ได้กระตุ้นให้เด็กหนุ่มสาวชาวฝรั่งเศสอีกคู่หนึ่งมาตำรวจ ๓ นายพร้อมกับคนขับแท็กซี่ที่กรุงปารีส ใน พ.ศ. ๒๕๓๗

ภาพยนตร์นี้สร้างในปี ๒๕๓๗ ขณะนี้คงจะทำเป็นวิดีโอเทปเผยแพร่ไปทั่วโลก เคเบิลทีวีเมืองไทยได้นำภาพยนตร์เรื่องนี้ออกอากาศในประเทศไทยไปแล้ว เราไม่อาจคาดความเสียหายทางจิตใจที่จะเกิดกับวัยรุ่นเพราะภาพยนตร์เรื่องนี้

เสรีภาพกับความรับผิดชอบ

การปล่อยให้คลื่นข้อมูลข่าวสารจากไกลเข้ามาในประเทศไทย โดยไม่มีมาตรการตรวจสอบกลั่นกรองย่อมไม่เป็นผลดีแก่สังคมไทย กฎหมายที่มีอยู่ก็คงตามไม่ทันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร เราคงต้องยอมรับความจริงข้อนี้แล้วแก้ไขกฎหมายให้เหมาะกับยุคสมัย แม้แต่ประเทศสหรัฐอเมริกาที่เป็นผู้นำในด้านข้อมูลข่าวสารก็ได้ยกเครื่องแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการสื่อสารโทรคมนาคมซึ่งใช้มานานถึง ๖๒ ปีแล้ว กฎหมายใหม่ที่รัฐสภาอเมริกันได้ตราออกมาใช้แทนกฎหมายเก่าจะเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาแข่งขันอย่างเสรีในการให้บริการวิทยุโทรทัศน์และโทรศัพท์ เมื่อมีการแข่งขันโดยไม่มี การผูกขาดราคาในการให้บริการจะถูกลง ผู้บริโภคจะได้ประโยชน์ หุดง่ายๆก็คือสหรัฐอเมริกาได้เปิดโอกาสให้ธุรกิจด้านการสื่อสาร

โทรคมนาคมเติบโตเต็มที่ ซึ่งก็จะมีผลกระทบต่อพัฒนาการด้านนี้ ในประเทศของเรา แต่มีเรื่องที่น่าจับตามองก็คือว่ากฎหมายใหม่ของ สหรัฐอเมริกานับนี้กำหนดให้มีการจัดเก็ตรายการโทรศัพท์คนทุก ชนิดยกเว้นรายการข่าว นั่นคือรายการเหล่านั้นจะถูกจัดประเภทด้วย สัญลักษณ์ว่ารายการไหนเด็กดูได้หรือไม่ ที่สำคัญก็คือต่อไปนี้บริษัท ผู้ผลิตเครื่องรับโทรศัพท์ต้องใส่อุปกรณ์เช่นเซอร์เรียกว่า V-chip ไว้ ในเครื่องรับโทรศัพท์ใหม่ที่มีจอภาพใหญ่กว่า ๑๓ นิ้ว ถ้าพ่อแม่ผู้ปกครองเห็นว่ารายการไหนเด็กไม่ควรดูก็จะใส่อุปกรณ์เช่นเซอร์กันไม่ให้เด็กเปิดชมรายการนั้น นอกจากนี้ กฎหมายใหม่นี้ยังมีบทลงโทษ ผู้ที่ใส่ข้อมูลที่เป็นพิษภัยแก่จิตใจของเด็กและเยาวชนเข้าไปในเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เช่นอินเทอร์เน็ต

แม้สหรัฐอเมริกาจะให้เสรีภาพในด้านการสื่อสารโทรคมนาคมอย่างมาก แต่ประเทศนี้ยังนึกถึงเด็กและเยาวชนจนถึงระบบเช่นเซอร์ด้วย V-chip และควบคุมการป้อนข้อมูลเข้าเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ดังกล่าวมา ประเทศไทยน่าจะตื่นตัวในเรื่องนี้ได้แล้ว เราเลียนแบบต่างประเทศเฉพาะการให้เสรีภาพแก่ธุรกิจด้านการสื่อสารซึ่งรวมถึงวิทยุ และโทรศัพท์ แต่เราไม่เลียนแบบเขาในด้านการตรวจสอบควบคุม กลั่นกรองข่าวสารและบันเทิงที่จะเป็นพิษภัยแก่เด็กและเยาวชน เราพูดถึงแต่เสรีภาพจนลืมนึกถึงความรับผิดชอบ อันที่จริงเสรีภาพกับความรับผิดชอบต่อต้องไปด้วยกัน นี่คือสภาพสังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์

ไม่ใช่มีเพียงประเทศไทยเท่านั้นที่ขาดการตรวจสอบกลั่นกรอง ข้อมูลข่าวสารที่ไหลบ่ามาจากตะวันตก ประเทศในเอเชียทั้งหมด กำลังประสบปัญหาเดียวกันนี้ หลายฝ่ายเริ่มได้คิดว่าถ้าปล่อยให้ ข้อมูลข่าวสารจากตะวันตกไหลบ่าผ่านสื่อมวลชนเข้ามาโดยไม่มี มาตรการป้องกันกลั่นกรอง ประเทศแถบเอเชียในอนาคตจะกลายเป็น เมืองขึ้นทางวัฒนธรรมของตะวันตก เราจะไม่เหลืออะไรที่เป็น เอกลักษณะของเอเชีย ทั้งนี้เพราะการพัฒนาทางวัตถุภายนอกทำให้ เราเป็นเหมือนตะวันตกเข้าไปทุกที สิ่งที่จะคงเป็นเอกลักษณ์ของคน เอเชียก็คือความคิดจิตใจที่ยึดมั่นคุณธรรมและค่านิยมของเอเชีย

เปรียบเทียบค่านิยมของเอเชียกับค่านิยมของอเมริกา

เดวิด ฮิตช์คอค(David Hitcock) แห่งศูนย์ยุทธศาสตร์ศึกษานานาชาติ ซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงวอชิงตัน ดีซี ได้สัมภาษณ์บุคคลสำคัญ จำนวน ๑๐๐ คนจากหลายสาขาอาชีพในเมืองใหญ่ ๘ เมืองคือ สิงคโปร์ กัวลาลัมเปอร์ จาการ์ตา กรุงเทพฯ เชียงไฮ้ ปักกิ่ง ไชล และโตเกียว เขาขอให้แต่ละคนจัดอันดับความสำคัญของค่านิยมที่ ประชาชนในประเทศของพวกเขาเห็นว่าสำคัญมากที่สุด ต่อจากนั้น ฮิตช์คอคได้นำบัญชีค่านิยมของเอเชียไปเทียบกับบัญชีค่านิยมที่ชาว อเมริกันเห็นว่าสำคัญที่สุด เขาแบ่งค่านิยมออกเป็น ๒ หมวดคือค่านิยมสำหรับบุคคลและค่านิยมสำหรับสังคม ปรากฏว่าหัวข้อค่านิยม

ส่วนใหญ่จะตรงกัน แต่ลำดับความสำคัญไม่เท่ากัน ดังนี้^{๑๐}

ค่านิยมสำหรับบุคคลที่คนเอเชียให้ความสำคัญมีลำดับจากสำคัญมากไปหาน้อย คือ

ค่านิยมสำหรับบุคคลที่คนเอเชียใช้กำหนดว่าคนใดเป็นคนดี มีคุณค่ามากน้อยเพียงไรโดยดูจากเกณฑ์ต่อไปนี้

๑. การทำงานหนัก
๒. ความรักการศึกษา
๓. ความซื่อสัตย์
๔. วินัยในตนเอง
๕. การพึ่งตนเอง

ค่านิยมสำหรับบุคคลที่สำคัญในทัศนะของคนอเมริกัน มีดังนี้

๑. การพึ่งตนเอง
๒. การทำงานหนัก
๓. การประสบความสำเร็จในชีวิต
๔. ความสำเร็จส่วนตัว
๕. การช่วยเหลือคนอื่น
๖. ความซื่อสัตย์

เป็นที่น่าสังเกตว่าคนเอเชียให้ความสำคัญแก่การทำงานหนักมากเป็นอันดับ ๑ ในขณะที่คนอเมริกันจัดเรื่องการทำงานหนักไว้เป็นอันดับ ๒ สิ่งที่คนอเมริกันให้ความสำคัญเป็นอันดับ ๑ คือการ

พึ่งตนเอง คนหนุ่มสาวอเมริกันนิยมแยกตัวจากครอบครัวไปสร้างความสำเร็จในชีวิตด้วยลำแข้งของตนเอง นอกจากนี้ คนเอเชียให้ความสำคัญแก่การศึกษามากเป็นอันดับ ๒ คนที่มีความรู้สูงหรือมีปริญญาชั้นสูงจะได้รับความยอมรับและความเชื่อถือจากสังคมเอเชียได้ง่ายกว่าคนไม่มีความรู้หรือไม่มีปริญญา สังคมอเมริกันมีค่านิยมใฝ่สัมฤทธิ์สูงดังที่มีค่านิยมเรื่องนี้ถึงสองข้อคือจัดเรื่องความสำเร็จในชีวิตเป็นอันดับ ๓ และความสำเร็จส่วนตัวเป็นอันดับ ๔ มีข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือคนเอเชียจัดความซื่อสัตย์ไว้เป็นอันดับ ๓ ในขณะที่คนอเมริกันจัดความซื่อสัตย์ไว้เป็นอันดับ ๖

ค่านิยมสำหรับสังคมที่พึงปรารถนาในทัศนะของคนเอเชียมีดังนี้

๑. ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม
๒. ความสามัคคี
๓. ความน่าเชื่อถือของเจ้าหน้าที่ของรัฐ
๔. การเปิดกว้างรับความคิดใหม่
๕. เสรีภาพในการแสดงออก
๖. ความเคารพยำเกรงผู้มีอำนาจ

ค่านิยมสำหรับสังคมที่สำคัญในทัศนะของคนอเมริกัน มีดังนี้

๑. เสรีภาพในการแสดงออก
๒. เสรีภาพส่วนตัว
๓. สิทธิส่วนบุคคล

๔. การแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองด้วยการอภิปราย
อย่างเปิดเผย

๕. คิดถึงตัวเอง

๖. ความน่าเชื่อถือของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ในเรื่องคุณธรรมสำหรับสังคมนี้ ชาวเอเชียถือว่าความเป็น
ระเบียบเรียบร้อยของสังคมต้องมาก่อนสิ่งอื่น ดังที่สังคมไทยเคย
เน้นเรื่องความมั่นคงของชาติกับเรื่องความเป็นระเบียบเรียบร้อยและ
ศีลธรรมอันดีงาม คนเอเชียยังวางเรื่องความสามัคคีของสมาชิกใน
สังคมไว้เป็นอันดับ ๒ ทั้งนี้ก็เพื่อเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อย
ของสังคม

คนเอเชียให้ความสำคัญแก่เสรีภาพในการแสดงออกไว้เป็น
อันดับ ๕ ซึ่งหมายถึงว่ารัฐสามารถจำกัดเสรีภาพในการแสดงออก
ของปัจเจกชนหรือสื่อมวลชนที่รัฐพิจารณาเห็นว่าเป็นตัวสร้างความ
แตกแยกในสังคม การจำกัดเสรีภาพเช่นนี้เป็นไปได้ในสังคม
อเมริกัน เพราะชาวอเมริกันให้ความสำคัญแก่เสรีภาพในการแสดง
ออกเป็นอันดับ ๑ และเสรีภาพส่วนบุคคลเป็นอันดับ ๒ ค่านิยมทั้ง
สองข้อนี้ทำให้สหรัฐอเมริกาเจริญก้าวหน้าด้านข้อมูลข่าวสารอย่าง
รวดเร็วจนกลายเป็นประเทศผู้นำในด้านนี้ และค่านิยมทั้งสองข้อนี้
บวกกับข้อที่ ๓ และ ๔ คือสิทธิส่วนบุคคลและการแก้ไขความขัดแย้ง
ทางการเมืองด้วยการอภิปรายอย่างเปิดเผย เป็นองค์ประกอบ

สำคัญของสังคมประชาธิปไตย

ทันสมัยแต่ไม่เป็นฝรั่ง

ภาพยนตร์ของฮอลลีวูดและข้อมูลข่าวสารที่สื่อมวลชนอเมริกันส่งเข้ามาในประเทศแถบเอเชียมีส่วนสำคัญในการปลุกฝังค่านิยมแบบอเมริกันให้กับคนรุ่นใหม่ในเอเชีย ซึ่งจะทำให้คนรุ่นใหม่ทอดทิ้งศาสนาและวัฒนธรรมเอเชียแล้วหันไปรับสิ่งใหม่จากตะวันตกมาแทนที่ ถ้าเป็นเช่นนั้นก็จะเกิดความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่า และปัญหาที่ตามมาก็คือประเทศในเอเชียจะสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ปฏิกริยาที่เกิดขึ้นทั่วไปในประเทศแถบเอเชียในยุคโลกาภิวัตน์นี้ก็คือมีความพยายามที่จะรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมกันมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ดังที่ประเทศไทยจัดให้มีปรีณรงค์วัฒนธรรมไทย มีการพูดกันถึงการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยแต่ไม่เป็นตะวันตก (modernization without westernization) หรือทันสมัยแต่ไม่เป็นฝรั่ง แม้เราจะรับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาจากฝรั่ง แต่เราต้องรักษาจิตวิญญาณให้เป็นไทย

การรักษาวัฒนธรรมไทยแต่เปลี่ยนออกยังไม่ชื่อว่ารักษาจิตวิญญาณแบบไทยไว้ได้ แก่นสารของความเป็นไทยอยู่ที่พระพุทธศาสนา คนต่างชาติที่ประสงค์จะเข้าใจคุณธรรมค่านิยมและวิถีชีวิตไทยต้องศึกษาพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาเป็นราก

ฐานของวัฒนธรรมไทย

ประเด็นสำคัญอยู่ตรงนี้ คือสังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์ต้องสามารถรักษาเอกลักษณ์ไทยไว้ให้ได้ เอกลักษณ์ไทยอยู่ที่วัฒนธรรมไทย ซึ่งมีรากฐานอยู่ที่พระพุทธศาสนา ในยุคนี้คนไทยต้องศึกษาพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น เช่นเดียวกับที่ประเทศเอเชียอื่นๆ เริ่มต้นตัวในการสอนศาสนาและจริยธรรมในโรงเรียน ดังจะเห็นได้จากกรณีต่อไปนี้

๑. ในปี ๒๕๓๗ มีการสัมมนาในกลุ่มประเทศอาเซียนเรื่องการจัดการศึกษาเรื่องค่านิยม ผู้เข้าประชุมพิจารณาหาวิธีการสอนค่านิยมแบบเอเชียในโรงเรียนโดยเริ่มสอนตั้งแต่เด็กเล็ก

๒. ในประเทศสิงคโปร์ ครูสอนหนังสือด้วยภาษาอังกฤษ ยกเว้นวิชาเดียวที่ครูไม่สอนด้วยภาษาอังกฤษนั่นคือจริยศึกษา สิงคโปร์เป็นประเทศเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงที่กำหนดให้มีการเรียนการสอนขงจื้อ

๓. ในประเทศเกาหลีใต้ เด็กนักเรียนต้องเรียนวิชา 'ค่านิยม ๒๖ ประการ' สัปดาห์ละ ๒ ชั่วโมง นอกจากนี้ยังมีการสอนวิชา 'จริยธรรมของชาติ' ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

๔. นักเรียนในไต้หวันเรียนจริยศึกษาสัปดาห์ละ ๔๐ นาที

๕. ตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ นักเรียนในประเทศไทยศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาสัปดาห์ละ ๒ ชั่วโมง^{๑๑}

กรณีตัวอย่างที่ยกมานี้คงตอบคำถามที่ว่า ทำไมจึงให้เด็กไทยเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน นั่นเพราะทุกวันนี้ประเทศในเอเชียทั้งหลายเริ่มตระหนักว่า ถึงเวลาที่เด็กต้องเรียนวิชาศาสนาและจริยธรรม เพื่อพัฒนาประเทศให้ทันสมัยโดยไม่เป็นฝรั่ง เราอาจตั้งคำถามว่า ประเทศไทยเห็นความสำคัญของวิชาศาสนาและจริยธรรมมากน้อยเพียงไร วัฒนธรรมไทยที่อยู่บนรากฐานของพระพุทธศาสนา สามารถเข้าถึงจิตใจของเยาวชนและประชาชนแค่นั้นเพียงใด คำตอบก็คือ วันนี้แม้เราจะมีหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนก็จริง แต่เราไม่ประสบความสำเร็จในการสอนวิชานี้ ปัญหาทุกวันนี้คือการขาดครูผู้ชำนาญการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน การผลิตตำราและอุปกรณ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาไม่พัฒนาให้สมกับยุคข้อมูลข่าวสาร ปัจจุบันยังไม่มีการผลิตครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยตรง สถาบันราชภัฏได้เริ่มจัดทำหลักสูตรปริญญาตรี วิชาเอกพระพุทธศาสนา จนบัดนี้ยังไม่มิตีทำว่าหลักสูตรนี้จะได้รับการอนุมัติให้เปิดสอนได้

การเผยแผ่พระศาสนาผ่านสื่อมวลชน

การเผยแผ่ธรรมะก็มีปัญหาและข้อจำกัดมากมาย สื่อทั้งหลายเป็นธุรกิจการค้ามากขึ้น ทุกวันนี้ทั้งวิทยุและโทรทัศน์ต่างขายเวลาออกอากาศ ช่วงเวลาที่มีคนฟังหรือชมกันมากจะถูกซื้อไปจัดรายการ

เพลงหรือฉายภาพยนตร์เพื่อทูลโมฆณาสินค้า ทุกวันนี้เวลาสำหรับรายการธรรมะจะอยู่ในช่วงตีหนึ่งถึงตีสี่เพราะค่าเช่าเวลาถูกหน้อย ถ้าให้พระสงฆ์มาจัดรายการธรรมะทางวิทยุหรือโทรทัศน์เวลากลางวันก็ต้องจ่ายค่าเช่าแพง เป็นไปได้ไหมที่องค์กรชาวพุทธจะมีสถานีวิทยุหรือโทรทัศน์เพื่อการเผยแผ่ธรรมะโดยเฉพาะ

ในประเทศสหรัฐอเมริกาเคเบิลทีวีช่องหนึ่งสำหรับเผยแผ่ศาสนาคริสต์ทั้งวันทั้งคืน ไปปทำอะไรในวันคริสต์มาสที่กรุงวาทีกัน จะถูกถ่ายทอดทางเคเบิลทีวีช่องนี้ทั่วอเมริกา ใครอยากชมรายการนี้ ต้องจ่ายค่าสมาชิก รายการนี้อยู่ได้เพราะมีสมาชิกจำนวนมาก ถ้าไทยมีเคเบิลทีวีอย่างนี้โดยให้วัดหรือองค์กรชาวพุทธร่วมเป็นเจ้าของจัดรายการจะดีหรือไม่ ค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่งมาจากเงินศาสนสมบัติกลาง แต่ก่อนเราไม่นึกว่าวิทยุหรือโทรทัศน์เป็นสิ่งจำเป็น เพราะสื่อทั้งหลายยังไม่เป็นธุรกิจเต็มตัวเหมือนตอนนี้ เวลาออกอากาศยังไม่แพงขนาดนี้ ทุกวันนี้เราไม่มีสื่อสำหรับแถลงข่าวพระพุทธศาสนา เพราะถ้าเราแถลงข่าวด้านบวกออกไปแล้วไม่มีใครสนใจนำไปตีพิมพ์หรือออกอากาศ เราจะทำอย่างไร ทุกวันนี้สถาบันพระพุทธศาสนาจึงตกเป็นฝ่ายรับเพราะโลกข่าวสารเปลี่ยนไปแล้ว

เพราะฉะนั้นคณะสงฆ์และองค์กรชาวพุทธต้องเริ่มคิดว่าเราจะใช้สื่อให้เป็นประโยชน์เพื่อต่อต้านสิ่งที่เป็นปฏิปักษ์กับวัฒนธรรมไทยและค่านิยมแบบพุทธได้อย่างไร ตรงนี้เองที่เริ่มที่เราจะต้องคิด

กันจริงจัง โดยเฉพาะทางคณะสงฆ์นั้นคงจะต้องรุกในทางสื่อมากขึ้น ถึงเวลาแล้วที่คณะสงฆ์จะต้องมีโฆษกคณะสงฆ์ หรือโฆษกมหาเถรสมาคมที่เป็นพระสงฆ์คอยช่วยชี้แจงแถลงการณ์เมื่อประชาชน สืบสนเรื่องพระศาสนา และช่วยอธิบายแก้ข้อข้องใจของประชาชน เมื่อคณะสงฆ์โดนโจมตีผ่านสื่อมวลชน

การอธิบายแก้ข้อโจมตีพระพุทธรักษาเป็นหน้าที่ของชาวพุทธ และชาวพุทธต้องตอบโต้ข้อโจมตีด้วยปัญญามากกว่าจะใช้อารมณ์ พระพุทธเจ้าสอนไว้ว่าเมื่อพระพุทธรักษาถูกโจมตีนั้น ชาวพุทธ ต้องไม่โกรธ ถ้าเราโกรธเสียแล้ว เราจะเป็นฝ่ายเสียเปรียบดังที่ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพรหมชาลสูตร^{๓๒} ว่าเมื่อมีคนตำหนิพระพุทธรูป พระธรรมหรือพระสงฆ์แล้วเราขุ่นเคืองหรือน้อยใจคนเหล่านั้น อันตรายจะตกแก่เรา ที่ว่ามีอันตรายคือความโกรธจะบดบังปัญญา ดังพุทธพจน์ที่ว่า “คนโกรธย่อมไม่รู้ธรรม คนโกรธย่อมไม่เห็นธรรม คนที่ความโกรธครอบงาย่อมถูกความมืดบอดบังตา”

ดังนั้นเมื่อโกรธเสียแล้ว เราจะไม่รู้ว่าเรื่องที่เขาโจมตีนั้นจริงหรือไม่ แต่ถ้าเราไม่โกรธ เราจะเห็นว่าจริงหรือไม่จริง ถ้าไม่จริง เราต้องชี้แจงด้วยความสุขุมเยือกเย็น ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “คนเหล่านี้มาจากกล่าวตำหนิพระพุทธรูปพระธรรมหรือพระสงฆ์ ในกรณีนั้น ท่านทั้งหลายควรชี้แจงเรื่องที่ไม่จริงให้คนเข้าใจว่าไม่จริง”

ในกรณีที่มีคนชื่นชมพระพุทธรักษา เราก็ไม่ควรดีใจจนเกิน

ไปเพราะจะเป็นอันตรายได้เหมือนกัน ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “คนเหล่าอื่นฟังกล่าวชมพระพุทธพระธรรมหรือพระสงฆ์ ถ้าท่านทั้งหลายจักผลิตเฟลิน ติใจ เบิกบานในคำขมนั้น อันตรายอาจจะเกิดกับท่านทั้งหลาย” อันตรายที่ว่ำนั้นเกิดจากความหลงจนลืมตัว ทางที่ดีเราควรพิจารณาว่าเขาชมเพราะอะไร เราจะได้รักษาและพัฒนาสิ่งนั้น

ปรับระบบบริหารองค์กรชาวพุทธ

ลักษณะเด่นที่สุดอีกประการหนึ่งในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ก็คือ การสร้างเครือข่าย (Network)^{๑๓} ในยุคข้อมูลข่าวสารนี้ไม่จำเป็นแล้วที่จะรวบรวมอำนาจการบริหารไว้ที่ส่วนกลางทั้งในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ การที่ประเทศสหภาพโซเวียตล่มสลายเท่ากับยืนยันว่าหมดสมัยแล้วที่การปกครองจะรวบรวมอำนาจการตัดสินใจไว้ที่ส่วนกลางแห่งเดียว การตัดสินใจจะฉับไวถ้าองค์กรไม่โตเกินไป ถ้าองค์กรใหญ่โตมากก็ต้องกระจายอำนาจในการตัดสินใจ งานจึงจะไปได้เร็ว ดังที่รัฐบาลไทยยุคนี้เริ่มกระจายอำนาจให้สภาตำบลปกครองท้องถิ่นทั่วประเทศไทย นี่เป็นแนวโน้มทั่วไป

แม้ในวงการธุรกิจก็มีการกระจายอำนาจ ขอให้ท่านดูตัวอย่างในบริษัทใหญ่ที่มีบริษัทลูกในเครือจำนวนมาก เช่นบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์หรือซีพีที่มีคนงานนับแสนคนทั้งในจีนและในไทย ซีพีมีบริษัทในเครือมากกว่าสองร้อยบริษัท^{๑๔} มีผู้จัดการหลายร้อยคน

แต่ละบริษัทมีอำนาจในการตัดสินใจและรวมกันเป็นเครือข่ายโยงใยในไทยและต่างประเทศ ทุกวันนี้บริษัทสามารถติดต่อค้าขายกับต่างประเทศโดยไม่ต้องผ่านรัฐบาลกลางของประเทศนั้นๆ บริษัทสามารถสร้างเครือข่ายในกลุ่มคนเชื้อจีนด้วยกันที่กระจายอยู่ในสิงคโปร์ จีน ฮองกงและลอนดอนเจสิส บริษัทต่างๆ ในเครือข่ายล้วนเป็นอาณาจักรอิสระแต่ก็ติดต่อสัมพันธ์กันเป็น Network หรือเครือข่าย

ทุกวันนี้การสร้างเครือข่ายเป็นเรื่องสำคัญ การที่เราจะทำอะไรให้สำเร็จนั้นเราต้องอาศัยการร่วมมือกัน เราจะอยู่กลุ่มไหนตรงมุมไหนของประเทศหรือของโลกก็ได้ แต่เราสามารถรวมพลังเข้าด้วยกันด้วยอาศัยเครื่องมือการติดต่อสื่อสารยุคโลกาภิวัตน์ สมาคมชาวพุทธอาจมาประชุมใหญ่แบบนี้ปีละครั้งก็พอ นอกนั้นเราสามารถจะประชุมกันผ่านสื่อสารโทรคมนาคม เช่น การประชุมสัมมนาทางโทรศัพท์ผ่านดาวเทียม ชาวพุทธผู้ร่วมอุดมการณ์เดียวกันควรสร้างเครือข่ายขึ้นมาทั้งกับชาวพุทธในไทยและต่างประเทศ

การบริหารองค์กรชาวพุทธก็ควรกระจายอำนาจให้มากขึ้น การปกครองที่รื้อการตัดสินใจจากส่วนกลางอย่างเดียบบางทีก็ไม่ทันเหตุการณ์ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นมาในแต่ละภาคของประเทศ ถ้ามารู้จักทางออกดีที่สุด คำตอบก็คือหน่วยงานย่อยต่างๆที่อยู่ในพื้นที่ของภาคนั้นๆ เราต้องพัฒนาหน่วยย่อยให้เติบโต องค์กรส่วนกลางควรแสดงบทบาทของผู้สนับสนุนมากกว่าผู้ควบคุม และช่วยประสานให้

หน่วยย่อยแต่ละหน่วยรวมตัวเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและทำงานร่วมกัน พุทธสมาคมและยุวพุทธิกสมาคมทั่วประเทศทำงานประสานกันในระบบเครือข่ายมากกว่าจะใช้สายบังคับบัญชาแบบระบบข้าราชการ

แม้แต่การปกครองคณะสงฆ์ก็ไม่จำเป็นต้องเลียนแบบระบบราชการที่ชักช้าไม่ทันการ คณะสงฆ์อาจจะคิดระบบการปกครองที่มุ่งพัฒนาให้วัดแต่ละวัดให้เข้มแข็งเป็นที่พึ่งของชุมชนอย่างแท้จริง จากนั้นวัดทั้งหลายสร้างเครือข่ายโยงใยร่วมกันทำงานทั่วประเทศ ทั้งพยายามลดขั้นตอนสายบังคับบัญชาที่ซ้ำซ้อนไม่ทันการโดยปรับปรุงระบบพระสังฆาธิการหรือทำรีเอนจิเนียริง (Reengineering) กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เราต้องยอมรับว่ารีเอนจิเนียริงเป็นระบบบริหารล่าสุดที่ใช้การได้ดีเพราะอาศัยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร อาจกล่าวได้ว่ารีเอนจิเนียริงเป็นการรีอปรับระบบบริหารสำหรับสังคมยุคโลกาภิวัตน์โดยเฉพาะ^{๑๕}

ถ้าองค์กรชาวพุทธไม่ปรับระบบบริหารให้สอดคล้องกับยุคสมัยในขณะที่ฝ่ายอื่นหรือคู่แข่งทำรีเอนจิเนียริงหรือสร้างเครือข่ายอันเข้มแข็ง เราจะแก้ปัญหาไม่ทันการ ทุกวันนี้ชาวพุทธต่างคนต่างอยู่ไม่มีเครือข่ายสนับสนุนกัน เวลาเกิดปัญหากระทบพระศาสนา ทั้งที่ก็พูดแก้ไขไม่ตรงกันเพราะขาดการสื่อสารระหว่างกัน ทั้งชาวพุทธส่วนใหญ่ก็นิยมเป็นเสียงเงียบไม่ออกมาพูดปกป้องพระศาสนา

ดังนั้นใครพูดมากก็เปลืองตัว คนดีจึงท้อแท้เพราะขาดคนออกมาปกป้องหรือให้กำลังใจ ไม่มีใครสนับสนุนใคร ต่างฝ่ายต่างทำ พลังของชาวพุทธจะมีมากกว่านี้ถ้าเราสามัคคีกันและร่วมงานกันมากขึ้น โดยอาศัยเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร เช่นเมื่อจัดประชุมเช่นนี้ก็กระจายข่าวทางสื่อมวลชนให้คนมาร่วมงาน เราจะได้คนที่มีอุดมการณ์เดียวกันมาร่วมกันทำงาน นี่เรียกว่าใช้ข้อมูลข่าวสารให้เป็นประโยชน์ในทุกกรณีทุกกระบวนการ ทุกวันนี้วัดไหนสำนักไหนใช้ข้อมูลข่าวสารดีก็สร้างเครือข่ายได้ดี แม้เดิมจะเป็นวัดหรือสำนักเล็กๆก็ตาม เราเรียนรู้จากกันและกันตรงนี้และพยายามขยายเครือข่ายชาวพุทธแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน เราก็จะเกิดพลังสามัคคีโดยบอกและขอแรงมาช่วยกัน งานที่เคยหนักก็คงจะเบาและเกิดประสิทธิภาพเหมือนกับที่ภาคเอกชนกำลังทำอยู่ทุกวันนี้ ภาครัฐก็เริ่มตระหนักถึงเรื่องนี้ ถ้าท่านติดตามข่าวประชุมสุดยอดอาเซียนที่กรุงเทพฯจะทราบว่าแต่ก่อนนี้สามปีจึงจัดประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งหนึ่ง ในการประชุมครั้งนี้มีมติให้จัดประชุมสุดยอดอย่างไม่เป็นทางการทุกปี นี่แสดงว่าแม้ภาครัฐก็ปรับตัว ถ้าเรามัวแยกกันทำงานแบบเดิมคงไม่ทันการ ฝ่ายอื่นอาจจะพัฒนาไปถึงไหนแล้วเรายังมัวย่ำเท้าอยู่กับที่ การหยุดอยู่กับที่ก็คือการถอยหลังเพราะคนอื่นแข่งหน้าไปหมด ถ้าเราเรียนรู้ไม่ทันการเปลี่ยนแปลง สักวันหนึ่งเราอาจจะสูญพันธุ์เหมือนไดโนเสาร์ก็เป็นได้ เหตุหนึ่งที่ทำให้ไดโนเสาร์สูญ

พันธุ์ก็เพราะไดโนเสาร์มีประสาทรับรู้ที่เชิงขำมากจนปรับตัวไม่ทัน เหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

ว่ากันว่าไดโนเสาร์สูญพันธุ์เพราะอุกกาบาตชนโลกจนบรรยากาศสิ่งแวดล้อมของโลกเปลี่ยนไปมากจนไดโนเสาร์ปรับตัวไม่ได้ เหตุที่ไดโนเสาร์ปรับตัวยากเพราะโครงสร้างลำตัวกับสมองของ ไดโนเสาร์ไม่ได้สัดส่วนกัน ไดโนเสาร์บางชนิดตัวใหญ่กว่าช้างถึง ๖๐ เท่าแต่สมองเล็กนิดเดียว ถ้าพูดภาษาสมัยนี้ก็คือตัวเท่าช้างแต่ สมองเท่าสมองแมว การรับรู้ความรู้สึกของไดโนเสาร์จึงขำมาก ถ้ามี ใครสักคนเอามือไปพันนิ้วเข้าที่ปลายหางไดโนเสาร์ คนพันวิงหนีไป ๑๕ นาทีแล้วไดโนเสาร์เพิ่งรู้สึกเจ็บแล้วร้องไห้อี เพราะกว่าระบบ ประสาทจะรายงานความเจ็บจากหางจนถึงสมองใช้เวลานานมาก

องค์กรไหนที่ใหญ่ทะอะทะและมีประสาทรับความรู้สึกซ้าก็มี โอกาสสูญพันธุ์เหมือนไดโนเสาร์ เราจึงควรกระจายอำนาจการ ตัดสินใจไปที่ทับองค์กรหรือหน่วยย่อยให้สามารถจัดการแก้ปัญหา นั้นๆได้ทันท่วงที ขณะแก้ปัญหาทำให้องค์กรย่อยนั้นรายงานเรื่องนั้น เข้าสู่องค์กรแม่ในส่วนกลาง องค์กรย่อยทั้งหลายทำงานเป็นทีมแบบ เครือข่าย (Network) ที่มีประสิทธิภาพจนสามารถรายงานเข้าสู่ส่วน กลางอย่างรวดเร็วฉับไว ไม่ใช่เชิงขำแบบไดโนเสาร์ เมื่อทำอย่าง นั้นองค์กรชาวพุทธภายในประเทศก็จะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและ สามารถขยายเครือข่ายชาวพุทธไปทั่วโลก

ขอฝากข้อคิดธรรมะแก่ท่านสาธุชนทั้งหลายไว้ในเวลาที่กำหนด แต่เพียงเท่านี้

ในนามของคณะสงฆ์ขออนุโมทนากุศลกรรมและสวัสดิธรรมครั้งนี้ ขออ้างคุณพระศรีรัตนตรัยคือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จงมารวมกันเป็นตบะเดชะพลวะปัจจัย อำนวยอวยพรให้การประชุมครั้งนี้จงประสบความสำเร็จสมตามวัตถุประสงค์และขอให้ทุกท่านที่ได้ทำบุญกุศลครั้งนี้จงมีความสุขความเจริญ บรรารณาสິงใดที่ชอบ ประกอบด้วยธรรม ขอให้ความปรารถนานั้นๆ จงพลันสำเร็จทุกท่านทุกคน ตลอดกาลนานเทอญ.

๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕

เชิงอรรถ

๑. การพัฒนาจิตใจในช่วงแผนพัฒนาฯฉบับที่๘.เอกสารประกอบการเสวนาของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๑๕ กันยายน ๒๕๓๘, หน้า ๑๕.
๒. Medhidhammaporn, Phra, *Buddhist Morality*, Mahachulalongkomrajavidyalaya University, 1994, p.62.
๓. Naisbitt, J., *Megatrends*, Warner Books, 1984, p.1.
๔. Toffler, A., *The Third Wave*, Bantam Books, 1990.
๕. Ibid. p.49.
๖. สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, *วิสัยทัศน์ประเทศไทยปี ๒๐๐๐*, สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๘, หน้า ๗๕.
๗. Grolier, *Encyclopedia of Knowledge*, vol. 8, p. 14.
๘. *Bangkok Post*, March 10, 1996, p.5.
๙. *Chicago Tribune*, February 2, 1996, p. 1.
๑๐. Naisbitt, J., *Megatrends Asia*, Nicholas Brealey Publishing, 1995, p.73.
๑๑. Ibid. p. 91.
๑๒. ที.ลี.๕/๕-๖/๓-๔.
๑๓. Naisbitt, J., *Megatrends Asia*, p. 1.
๑๔. Ibid. p. 9.
๑๕. Hammer, M. and Champy, J., *Reengineering the Corporation*, Harper Business, 1994.

มูลนิธิพุทธธรรม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ออกใบอนุญาตให้
ณ วันที่ ๑๔ ก.ค. ๒๕๒๕ เลขที่อนุญาตที่ ค. ๔๓๙/๒๕๒๕
กรุงเทพมหานคร ออกใบอนุญาตให้ ณ วันที่ ๓ มี.ย. ๒๕๓๐ เลขทะเบียนลำดับที่ ๓๖๐๒
คณะกรรมการ

๑. นายขงยุทธ ธนะปุระ	ประธาน		
๒. อ.กาญจนา บุณนาค	กรรมการ	๓. นางบุปผา คณิตกุต	กรรมการ
๔. นายปัญญา วิจิณนสาร	กรรมการ	๕. นางชุตีมา ธนะปุระ	กรรมการ
๖. Mr. Bruce Evans	กรรมการ		

วัตถุประสงค์

๑. ศึกษา ทำนุบำรุง ส่งเสริม และเผยแผ่พระพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาประจำชาติไทย ให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักการเดิมแท้ของพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อนำพระพุทธศาสนา มาเป็นหลักในการพัฒนาทั้งส่วนบุคคลและสังคม
๒. ให้การสงเคราะห์ทั้งทางจิตใจ และวัตถุ แก่ประชาชนทั่วไป ผู้มีความจำเป็น หรือเดือดร้อน
๓. ศึกษา ทำนุบำรุง ส่งเสริม และเผยแผ่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ซึ่งมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนา
๔. ร่วมมือกับองค์การการกุศลอื่นๆ เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์
๕. ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด

ถ้อยแถลง

มูลนิธิพุทธธรรม ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแผ่พระ
ลัทธิธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้แพร่หลายออกไปในวงกว้างด้วยรูปแบบต่างๆ

๑. การเผยแผ่หนังสือธรรมะ มูลนิธิพุทธธรรม ได้จัดพิมพ์หนังสือที่มีสาระ
ประโยชน์และทรงคุณค่าออกมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยแบ่ง
สรรให้มีทั้งส่วนสำหรับจำหน่าย และส่วนที่แจกเป็นธรรมทาน

๒. โครงการหนังสือธรรมะภาษาอังกฤษ ได้แปลจากหนังสือภาษาไทยที่สรร
แล้ว เช่น พุทธธรรม ธรรมบุญชีวิต พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์
และเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ ของพระธรรมปิฎก (P. A. Payutto) และจัดส่งไปเผยแผ่
ในประเทศต่างๆ

ในสถานการณ์ปัจจุบัน งานอาสาสมัครรายบุคคล แม้จะทำได้ด้วยความเสียสละ
อย่างยิ่ง ก็ไม่เพียงพอและไม่ทันการ งานบุกเบิกที่สำคัญและงานที่ต้องทำในปริมาณ
มาก ดังเช่นโครงการหนังสือธรรมะภาษาอังกฤษ และการแจกหนังสือธรรมทาน จะเป็น
ไปได้และคงอยู่ยืนาน จำเป็นจะต้องจัดตั้งเป็นองค์กรที่เข้มแข็ง โดยมีฐานทั้งด้านการ
บริหาร กำลังคน กำลังทุน และอุปกรณ์รองรับอย่างมั่นคง มูลนิธิพุทธธรรมเห็นตระหนัก
ในเหตุผลดังกล่าวนี้ จึงได้ดำเนินงานในรูปแบบที่กล่าวข้างต้น และจะขยายกิจการในแนวทาง
ที่กล่าวนี้ยิ่งขึ้นต่อไป เพื่อให้พุทธธรรมนำชีวิตและสังคมมนุษย์สู่สันติสุขได้อย่างแท้จริง